

ta inicial, quan convenia.

Personalment, vaig conèixer poc el Forrellad-industrial, però molt el Forrellad-banquer i el Forrellad-home de Fundacions. No hi havia incompatibilitat entre una i altra figura. El Banc Industrial de Catalunya, Banca Catalana, l'Industrial del Mediterrani i la Fundació Catalana devien ocupar una bona part del seu temps en els darrers anys de la seva vida. Tant l'un com l'altre li permetien passar del servei particular al servei col·lectiu. En els Bancs es trobava al costat o al davant d'uns homes preocupats pel futur econòmic català. En les Fundacions hi havia la possibilitat de canalitzar uns fons cap a unes necessitats culturals o benèfiques de caràcter general. L'empresari individual passava, així, a fer un servei i a donar un testimoni de servei.

I aquest servei era absolutament gratuït. Les hores passades en el Banc Industrial de Catalunya, o a Banca Catalana, o més tard en el Banc Industrial del Mediterrani no eren hores pagades. Però ell gaudia, com a home jove d'esperit que era, arremangant-se i enfrontant-se amb un treball nou i una nova responsabilitat. Això sí, exigia pau i tranquil·litat. El que no volia era ficar-se en un vesper i tenir d'escollir bàndol al cap d'un temps. Si hi havien baralles, que primer fessin les paus i aleshores podrien comptar amb ell.

Tant li feia començar una obra com a continuar l'obra iniciada per altres, sempre que es trobés còmode a la feina. És el cas de les Fundacions. Inicià la Fundació Catalana, la Fundació Agrícola, la Fundació del Museu de la Història de la Medicina, la de les Malalties del fetge. Continuà l'obra de l'Enciclopèdia Catalana. Algunes vegades era el puntal, d'altres el que donava suport, d'altres el qui empenyia i recordava. No era un home d'una sola faceta, sinó que s'adaptava al paper que li demanaven o feia falta.

I aquest treball tenia com a fonament una il·lusió que fàcilment es creava, si la feina a fer tenia un interès col·lectiu. Era un enginyer que feia compressors, però que s'apassionava per l'aventura de la Gran Enciclopèdia Catalana, es preocupava pels problemes de la tercera edat, s'engrescava amb el Museu de la Història de la Medicina i es lliurava en cos i ànima a totes aquestes tasques.

Pensant-ho bé, la seva gran virtut devia ser la generositat: un caràcter obert als altres, preocupat pels altres i molt després. Era l'antitesi del qui només pensa en ell i que s'aprofita sempre del que toca.

Ànima del Patronat de la Universitat Autònoma

per Josep Grifoll. *Professor de la Universitat de Barcelona i ex-membre del Patronat.*

A finals dels anys seixanta i començaments dels setanta sorgí amb gran força a Catalunya una entitat impulsada, sobretot, per un valencià, en Vicenç Villar Palasí, el qual va saber envoltar-se d'un equip de gent, universitària o no, que fou capaç de posar en marxa una Universitat diferent de les altres -el que ja és un mèrit. De bell antuvi, aquesta Universitat es basà en aquells tres principis tan repetits per una generació d'universitaris: autonomia, democràcia, catalanitat; principis que s'afegien als clàssics d'eficàcia, ciència i llibertat, propis de totes les Universitats del món occidental. Fou la Universitat Autònoma de Barcelona, o de Bellaterra, com alguns l'anomenaren anys més tard, per la ubicació del seu campus principal.

Avui, molts dels lectors més joves, com són els actuals alumnes d'aquesta Universitat, pensaran que és normal que l'Autònoma sigui com és: amb Departaments, Juntes de Facultat i de Govern, i Claustre, que elegeixen càrrecs, gestionen certs àmbits universitaris i passen comptes de les actuacions dels càrrecs, i on es parla en català o en castellà, a elecció del qui parla, com cosa tota natural; amb biblioteques, amb llibres i revistes, centres de càlcul, etc. Però és que fa quinze anys, per exemple, tot això ja no era tan corrent! La Universitat no era ni demòcrata, ni catalana, ni autònoma, encara que, en realitat, d'autònoma ho segueix essent ben poc.

Doncs bé, el moviment de renovació universitària institucional va néixer a Catalunya o, almenys, es va poder iniciar a Catalunya, amb la permissibilitat del Ministeri d'Educació i Ciència de J. Villar Palasí, sota l'impuls del Rector-comissari de l'Autònoma de Barcelona, Vicenç Villar Palasí, i l'equip de gent que el va ajudar, i que estava format, entre altres, per Joan Sardà, Antoni Serra Ramoneda, Jordi Nadal i Ramon Trias Fargas en el camp de l'Economia, als quals molt aviat s'afegiren Bricall, Companys, etc.; Frederic Udina Martorell, Martí de Riquer, José Manuel Blecuà, Eduard Valentí, Enrich Lluch, J. Fontana, Joaquim Molas, a la Facultat de Lletres; Enric Casassas, Vicenç Gandia, Joan Rosell, Heribert Barrera, Josep Castells, a la de Ciències; Salvà Mi-quel, J. Laporte, Oriol Bosch, a la de

Medicina; Francesc Noy i d'altres a l'Institut de Ciències de l'Educació, Lluís Daufí, Josep Pallach, Maria Rubies, E. Casassas, J. Laporte i l'autor d'aquestes notes.

Una de les primeres tasques institucionals de l'Autònoma, a part de la bàsica de posar en marxa les Facultats i una Escola de Formació de Professorat d'EGB (l'anomenada després "Escola de Sant Cugat"), fou la creació del Patronat de la Universitat, segurament el primer en constituir-se a Espanya després de la guerra civil, tal volta l'únic que va perdurar durant tots els seus cinc anys de mandat, i que després, per diverses circumstàncies que ara no fan al cas, ja no va ésser renovat.

El Patronat fou l'òrgan de relació entre la Universitat i la societat, i estava format per professors i ciutadans que volien aportar alguna cosa -no sols diners, com de vegades he sentit dir- a la Universitat.

Es constituí el dit Patronat el 1970, i els primers membres, a part del propi Rector que n'era membre nat, i alguns altres d'ofici, com el Secretari General de la Universitat, que hi entraren foren dos representants dels professors, elegits pel Claustre: el professor Joan Sardà pels numeraris i jo mateix pels no numeraris. Per cooptació, s'elegiren d'altres membres no universitaris. El Rector demanà a tots els ja membres que proposessin noms i mèrits per, després, procedir a una votació i determinar els que serien elegits representants de la societat. Vaig fer algunes consultes al respecte, entre elles a Jordi Pujol, ja que sabia l'interès que tenia en els temes universitaris. En Jordi Pujol em suggerí Antoni Forrellad, i em digué que, a part de tot el suport personal que calgués i la tasca de la persona que proposava si resultava elegida, comptéssim amb una quantitat de diners no inferior a la major aportació que realitzés qualsevol altra entitat que entrés en el Patronat.

En una de les primeres sessions, el Patronat va elegir Antoni Forrellad, que era un dels noms que havia proposat el Rector Villar, a suggeriment d'en F. Noy i meu. A partir d'aquell moment, Antoni Forrellad fou l'ànima del Patronat, i no ja pels ajuts econòmics que ell pogués fer o aconseguir, sinó sobretot per la seva aportació personal en hores

de dedicació -un home amb tantes obligacions com ell tenia!- amb idees, amb seny, amb esperança i amb dignitat (a propòsit recordaré quan el Ministre d'Educació va fer anar a Madrid el Patronat per a "comunicar-li" qui seria el nou Rector de l'Autònoma, ja que la legalitat vigent deia que el nomenament es faria després de "oïdo el Patronato". En aquella ocasió, Antoni Forrellad va iniciar unes paraules de protesta, que el Ministre va tallar amb duresa, no sé si per ràbia o per vergonya).

Abans de referir-me a les coses en les quals Antoni Forrellad va tenir una actuació destacada, haig d'anticipar que el que més m'impressionà d'ell en aquells cinc anys de reunions freqüents del Patronat, tant en reunions ordinàries com en reunions preparatòries, gestions prèvies i preparació de documents, fou el seny i l'esperança. La primera d'aquestes qualitats li ha estat atribuïda en moltes ocasions; jo no faig sinó constatar-la i confirmar-la. Però de l'esperança no n'he sentit fer-ne esment i per això la destacaré en especial, tot i que no era, evidentment, aquesta única qualitat que tenia en grau superlatiu, ja que poques vegades es donen en un sol home tants dots de dirigent com ell reunia.

Al meu entendre, l'esperança de l'Antoni Forrellad -és curiós: ara que és

mort, puc parlar d'Antoni Forrellad, mentre que quan era viu sempre li vaig dir senyor Forrellad, tot i que ell de seguit em parlà de tu, segurament per la diferència d'edat i per mostrar-me la seva confiança- es basava en tres elements:

El primer era l'experiència acumulada que, prenent base en casos anteriors o similars, li permetia de veure un possible final feliç a totes les empreses dignes de tal nom.

El càlcul fred de probabilitats era el segon. Ell tenia experiència d'empresari i de moltes altres activitats ciutadanes; sabia que no tot el que és possible, arriba a ésser un fet; també sabia que, d'entre diverses possibilitats, algunes sí que serien realitat. Per això tenia esperança, però també per això no era un somia-truïtes i recomanava obrir més fronts dels estrictament necessaris per tal d'assegurar l'assoliment d'un objectiu. Era, de fet, un prudent-racional; d'això, jo ara en dic que tenia esperança. I ho dic perquè, en moltes ocasions, sort en tinguérem de la seva actitud -com quan el Ministeri nomenà un Rector no elegit per la Universitat, que abans, de passada, he comentat.

La tercera font de la seva esperança era la força que dona la raó, o la tossuderia del qui sap persistentment el que vol. El nomenament del Rector, ja es-

mentat, també em serveix d'exemple: molts hauríem tirat el barret al foc -jo mateix, per principis, no vaig anar a Madrid quan el Ministre ens hi va cridar. Ell, com deia, no va perdre la dignitat, tot i que no el deixaren parlar; però, com que el seu objectiu era la Universitat Autònoma i no un Rector o un Ministre, va procurar, d'aquelles circumstàncies, treure'n el màxim profit en la línia de la Universitat Autònoma, catalana i democràtica a què m'he referit al començament. I el que hauria pogut ser una situació molt deteriorada per a tota la comunitat universitària, no va ser sinó una etapa de transició, amb un Rector, no elegit, però honest i treballador; període durant el qual, de fet, el Patronat va actuar amb més intensitat, si és possible, que en l'etapa anterior, tot i que els anhels centralistes del Ministeri quedaren definitivament desvetllats.

Les principals tasques del Patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona, del qual Antoni Forrellad fou el vice-president, foren: dotar la Universitat d'una infraestructura gerencial, que és vigent encara avui, catorze anys després; iniciació d'un projecte de reciclatge del professorat, especialment mitjançant beques per a estudis a l'estranger; potenciació del creixement de la Universitat: Facultat de Medicina i

El campus de la Universitat Autònoma de Bellaterra. (Foto de Pere Monistrol).

Hospital docent, Escola de Formació del Professorat i d'altres iniciatives; elaboració d'un projecte d'activitats universitat-societat -el que nosaltres en diem "Universitat B", és a dir, la universitat investigadora, assessora i coneixedora de les necessitats de la societat. Aquest projecte, per raons que avui encara desconec, fou deturat pel Rector Villar Palasí; i el dia que començava a treballar com a gerent o gestor del projecte la persona que havia suggerit el Patronat, se'l tingué d'acomiar. Aquesta persona es deia Josep Maria Cullell, avui Conseller d'Economia i Finances. El que es tirà endavant d'aquell projecte fou el capítol que podríem anomenar Extensió Universitària, és a dir, la participació de la Universitat en activitats no estrictament universitàries: cursos fora del Campus, Universitat d'estiu, reciclatge de professionals universitaris, etc. En aquest projecte, Antoni Forrellad hi jugà un paper molt destacat.

La desil·lusió va ser també molt gran quan no es va posar en marxa l'apartat de potenciació de la recerca, o sigui, la cerca de projectes d'investigació útils per a les empreses i les entitats públiques, el donar a conèixer el potencial investigador de la Universitat. Potser per això, quan un grup d'amics, entre ells en Cullell i jo mateix, demanàrem a

Antoni Forrellad que fos patró d'una Fundació -el Centre d'Estudis de Planificació- dedicada a la recerca econòmica aplicada, va acceptar i en fou el seu President fins que la mort el va sorprendre. Institució sense ànim de lucre, recerca aplicada al nostre país, col·laboració amb un grup de gent jove que feia substitució de la Universitat, heus ací els motius preferents que el portaven a l'acció.

Diuen que Antoni Forrellad fou un gran empresari. Tothom diu que ho era. Però he de dir que, com a home d'empresa, jo no el vaig conèixer; fins i tot em resisteixo a pensar que ho fos. És més,estic segur que no ho va ser, almenys que no fou un home d'empresa tal com hom sol definir-lo o imaginar-lo. Això és el que dedueixo dels meus contactes amb el Forrellad empresari.

D'aquests contactes, en recordo dos: un cop em va demanar que organitzés uns seminaris per a ell i tres o quatre alts directius d'Unitat Hermètica; el tema no era, com jo m'esperava, el Mercat Comú, la direcció de personal, etc. sinó que es tractava d'un tema antropològic. Volia saber, no el que ja sabia com a creient que era, sinó que deia la Ciència respecte de l'Home, d'on ve, on es dirigeix, quins són els corrents de pensament actual, etc... Els professors del seminari foren sobretot

filòsofs; fou una experiència molt profitosa.

L'altre contacte d'aquest ordre fou amb motiu de la meua relació amb la Caixa Laboral Popular, del grup cooperatiu de Mondragón. D'entrada, una sorpresa: el President de la Cooperativa era membre del Consell d'Administració d'Unitat Hermètica: Forrellad i Ormaechea eren molt amics. Segona sorpresa: assabentat d'un projecte de cooperativa al País Basc, de caràcter agrícola, però de producció (no de comercialització, com tantes n'hi ha a Catalunya), Antoni Forrellad m'explicà la seva intenció de comprar un terreny, dotar-lo d'aigua, parcel·lar-lo, etc., i oferir-lo de forma gratuïta o a un preu simbòlic als empleats d'Unitat Hermètica aficionats a l'hortet, la qual cosa els permetria, a més, tenir menjar de qualitat fresc, i gairebé gratuït. I el que era més curiós no era tant la idea en si mateixa com el fet que la volia posar en marxa no pas per acontentar uns empleats -que no li demanaven-, sinó perquè unes persones s'ho passessin millor. Realment, haureu de convenir amb mi que Antoni Forrellad no era un empresari, almenys en el sentit estricte de la paraula tal com solem entendre-la. Era molt més.